

Noord-Ierland, 1972. Een ontdekking sleept haar mee
in een dodelijk web van geheimen

DE INFORMANT

A.C. PORTER

1

Moneyneany, Noord-Ierland
27 januari 1972
Drie dagen voor Bloody Sunday

‘Hier, hou vast,’ zei Mary tegen de huilende vrouw die naast haar in het stro stond.

Met trillende handen pakte ze de doorzichtige plastic slang en de trechter die eraan bevestigd was van Mary over, en ze keek naar het neusgat van de merrie waar het uiteinde van de slang in verdween. De warme lucht uit het andere neusgat condenseerde om de paar seconden tot kleine wolkjes in de ijskoude lucht terwijl het paard in hetzelfde ritme stotend kreunde.

De paraffineolie die Mary in de trechter liet lopen was stroperig dik en ze realiseerde zich dat het zelfs hier in de stal vroom. Terwijl de olie langzaam in het neusgat van het paard verdween keek ze naar de buik van de vrouw.

‘Hoeveel weken?’ vroeg Mary.

‘Zesendertig.’

Mary zag de laatste olie uit de fles stromen en opende een tweede.

‘Drie liter moet genoeg zijn,’ zei ze terwijl ze de fles omkeerde boven de trechter. ‘De olie maakt de ontlasting soepel en heeft een laxerende werking waardoor we hopelijk de koliek kunnen verhelpen.’

De vrouw klopte zachtjes op de hals van de merrie, die steeds zwaarder ademde.

‘Wat als...’ klonk ze vertwijfeld. Toen verkrampte haar gezicht en greep ze naar haar onderbuik.

Mary zag de vrouw wankelen en nam snel de trechter van haar over. Met haar tanden trok ze de dop van een derde fles.

De vrouw liet zich in het stro zakken en Mary zag een natte plek op haar jurk.

‘Mijn vliezen...’ kreunde de vrouw.

Op hetzelfde moment kreeg de merrie een nieuwe koliekaanval. Ze stond trillend op haar benen en boog langzaam door de knieën om te gaan liggen.

Mary trok met een snelle beweging het touw waarmee de merrie aan het traliewerk was vastgebonden los, en sleurde de vrouw onder het vallende paard vandaan.

Zittend in het stro hing ze nu achterover in Mary’s armen, en terwijl het paard krampachtig haar benen strekte om de pijnscheuten op te vangen voelde ze de buik van de vrouw verkrampen.

‘Ik ga een vroedvrouw halen,’ mompelde Mary.

‘Nee... blijf hier. U moet me helpen.’

Mary probeerde de situatie te overzien. De boerderij lag in het meest afgelegen deel van Moneyneany, het huis was nog niet op het telefoonnetwerk aangesloten. De vrouw woonde er alleen sinds haar man afgelopen najaar om het leven was gekomen. Eerder die middag, toen haar paard koliek kreeg, was ze met de auto de drie mijl naar Draperstown gereden en had ze Mary gebeld vanuit het huis van de familie Kelly, het gezin van haar broer.

Met de zus van Pat Kelly. U moet naar de laatste boerderij aan de Drumderg Road komen. De laatste boerderij, daar houdt de weg op. U weet het als u er bent.

En nu lag de vrouw hier met gebroken vliezen in haar armen. De zus van Pat Kelly. Mary wist haar naam niet eens.

Opnieuw kreeg de vrouw een heftige wee en Mary wist dat de geboorte niet lang meer op zich zou laten wachten.

Ze sleepte de zus van Pat Kelly nog iets verder bij het paard vandaan, half overeind tegen de stalwand, en rende naar de keuken, waar ze een kleine metalen teil vond. In de gootsteen liet ze de teil vollopen met warm water terwijl ze in de kastjes daaronder naar schone doeken zocht. Tussen oude borstels en lege flessen vond ze een grote metalen ton. Mary draaide het deksel eraf en zag dat er netjes opgevouwen katoenen doeken in zaten. Ze pakte er twee, en voor de zekerheid nog een derde. Het bleek de laatste doek in de ton. Mary's keel kneep samen toen ze zag wat er onder de doeken verborgen had gelegen. Vier lopen van automatische wapens waren in haar richting. Onmiddellijk gooide ze de derde doek er weer terug overheen. Op dat moment hoorde ze de vrouw krijsen. Van schrik liet ze het metalen deksel uit haar hand vallen, dat met veel te veel herrie op de grond kletterde. Vlug rende ze terug naar de stal. Halverwege realiseerde ze zich dat ze de teil vergeten was en dat het water nog altijd stroomde, maar een nieuwe noodkreet van de vrouw dreef haar rechtstreeks naar de stal.

Het eerste wat ze zag was dat de merrie weer stond, en rook aan het stro op de plek waar de vrouw zat toen haar vliezen braken. Het paard fleemde, waarbij ze haar hoofd hoog in de lucht stak en haar bovenlip omkrulde alsof ze de geur van het vruchtwater herkende.

Het volgende moment zag Mary de vrouw liggen, uitgestrekt op de vloer van de stal. Haar kleren zaten onder het bloed, op haar op en neer deinende buik lag een klein rimpelig wezen.

2

Desertmartin, Noord-Ierland

27 januari 1972

‘Haar naam is Annie McDermot,’ zei Meggie terwijl ze de afgedroogde kopjes ondersteboven in de servieskast plaatste.

‘Haar man vonden ze drie maanden geleden met een kogel in de kop. Ze zeggen dat hij verkeerde vrienden had.’ Meggie draaide de kraan open en spoelde het doekje uit waarmee ze het aanrecht had schoongemaakt.

Mary staarde naar de dikke straal water en dacht aan de teil in de keuken van Annie McDermot. Het water was over de rand van de gootsteen gestroomd toen ze na de bevalling terug in de keuken kwam. Het deurtje van de kast onder de gootsteen stond nog open. Mary had wat ze daar had gevonden bewust voor Meggie verzwegen. Ze was een trouwe hulp in huis, maar je kon haar niets toevertrouwen. Ze kletste met het halve dorp.

‘Ik kom morgen een half uurtje later,’ zei Meggie terwijl ze de jas aantrok die Mary haar eerder die winter had gegeven nadat ze haar voor de zoveelste keer verkleumd had zien binnenkomen. Haar huid was blauw die dag, en haar handen stijf van de kou, met kromme vingers, alsof ze nog altijd het stuur van haar fiets omklemden.

Mary wist waarom ze zich geen jas kon veroorloven. Wat Meggie bij haar verdiende had haar moeder hard nodig om haar andere kinderen in leven te houden sinds haar man twee jaar geleden was

verdwenen. Het laatste wat hij had gezegd voor hij de deur achter zich dichtsloeg, was dat hij voor Ierland ging vechten. Dat zei hij elke vrijdag als hij zijn loon ontving en naar de kroeg ging. Maar ditmaal was hij echt weggebleven.

Meggie trok de deur achter zich dicht en Mary draaide de petroleumlamp lager om olie te sparen. Hoewel het haar niet aan werk ontbrak had ze zelf ook steeds meer moeite om rond te komen. De merrie van Annie McDermot had ze vanavond weliswaar gered, maar ze wist dat de vrouw niet in staat zou zijn om de rekening te betalen. Het paard was vel over been en had koliek omdat het op een kale weide graasde en daardoor veel zand had binnengekregen. Hoe moest Annie haar betalen als ze niet eens voor haar paard kon zorgen? En nu had ze ook nog een kind.

Het was de armoe en de misère die Mary overal aantrof als ze bij de mensen thuiskwam, en zeker de helft van haar clientèle betaalde de rekening niet of slechts gedeeltelijk. Ze staarde naar de kopjes die netjes in de servieskast stonden en wist dat er een moment kwam dat ze Meggie moest vertellen dat ze haar niet langer in dienst kon houden.

Haar gedachten werden verstoord door gestommel bij de deur en ze keek verheugd op toen ze zag dat het Seán was.

Ze sprong op en vloog hem in de armen terwijl hij zijn tas op de grond liet vallen.

‘Je bent terug!’ riep ze uit en ze drukte haar lippen tegen de zijne.

Toen ze hem aankeek zag ze dat zijn ogen schitterden in zijn ruige, ongeschoren gezicht. Ze omhelsde hem opnieuw en hij tilde haar op.

‘Ik heb je zó gemist,’ zei hij. Zijn stem klonk als die van een zee-man die drie jaar weg was geweest, en hoewel het slechts drie dagen waren voelde het ook zo. Seán McQueen was de reden dat Mary

het volhield hier in dit afgelegen deel van de wereld. Voor hem had ze zes jaar geleden Nederland verlaten. Eigenlijk zou ze maar een week in Ierland blijven, voor een veterinair congres dat door Trinity College in Dublin werd georganiseerd. Maar haar besluit om na de laatste dag van het congres door te reizen naar Belfast om daar het weekend bij haar tante Jane door te brengen had de koers van haar leven veranderd.

ZES JAAR EERDER

3

Belfast, Noord-Ierland

7 mei 1966

Tante Jane, de zus van Mary's vader, woonde in de Shankill, een geradicaliseerde protestantse wijk in Belfast, in het huis waarin ze was geboren en getogen. Hun moeder, Mary's oma, was zeven jaar geleden overleden. Mary had haar slechts een keer gezien toen ze nog leefde. Dat was in november 1956, op de begrafenis van Mary's vader. Haar oma was samen met Jane naar Nederland afgereisd en ze hadden drie dagen bij Mary en haar moeder in Amsterdam gelogeed. Mary was net veertien en ze wist zich met haar verdriet geen raad. Tante Jane troostte haar en vertelde dat zijzelf ook veertien was toen ze haar vader verloor. Dat was in april 1941, toen de Duitse Luftwaffe de havens van Belfast bombardeerde. Drie dagen later meldde haar broer zich bij het Britse leger om tegen de nazi's te vechten. Hij moest en zou zijn vader wreken. Maar verder dan Zandvoort kwam hij niet. Het vliegtuig dat hem in de zomer van 1941 naar Duitsland zou brengen werd boven de Nederlandse kust neergehaald en van de acht inzittenden overleefde hij als enige de crash. Voordat de Duitsers het vliegtuig bereikten haalde het verzet hem eruit en bracht hem naar een onderduikadres op Hoeve Zandslag. Daar kreeg hij een verhouding met de dochter van de boerenfamilie die hem opving, en in de herfst van 1942 werd Mary geboren.

Jane staarde door het raam naar de tekst op de muur aan de overzijde van Upper Charleville Street.

THIS HOUSE IS OWNED BY A TAIG – REMEMBER 1690

Ze snoof, en Mary zag aan haar blik dat ze niets moest hebben van degene die er woonde.

Onder de protestantse bevolking was *Taig* een scheldnaam voor katholieken.

‘Wat betekent dat, tante? *Remember 1690*?’

Haar tante drukte haar bovenlip tegen haar haviksneus en richtte haar blik op Mary.

‘William of Orange zegt je vast wel iets?’

‘Natuurlijk! De stamvader van ons koningshuis.’

Ze schudde haar hoofd. ‘Nee, niet jullie Willem van Oranje, maar ónze William: William III. Een achterkleinzoon van jullie Willem, maar veel machtiger. Hij was de koning van Groot-Brittannië en Ierland. *Remember 1690* verwijst naar de Slag aan de Boyne, waar hij op 12 juli dat jaar de katholieke troepen in de pan hakte. William of Orange is de held van alle protestanten. Zéker in Noord-Ierland, en al helemaal hier in de Shankill. Een Taig heeft hier niets te zoeken. Ze spuwde in de richting van het raam.

Ze zwegen allebei. De afgunst kneep Jane’s keel dicht, Mary durfde niks meer te zeggen.

Om elf uur die avond zocht Mary haar bed op en luisterde ze naar de stemmen in de straat. Het waren dronkenmangeluiden. Ze wachtte tot ze uit de straat zouden verdwijnen, maar ze verstomden niet. Ze werden juist luider en gingen over in geschreeuw. Toen klonk het geluid van rinkelend glas en zag ze door haar

slaapkamerraam de gevel van het gebouw aan de overkant oplichten.

Een uur eerder had de dochter van de zevenenzeventigjarige Tilly Gould het appartement aan de overkant van de Upper Charleville Street verlaten en was Tilly alleen achtergebleven. Omdat ze artrose had, kon ze geen trappenlopen en sliep ze beneden in de kamer aan de straatzijde. Ze maakte zich klaar om naar bed te gaan en bereikte, ondersteund door krukken, haar slaapkamer. Ze ging op de rand van het bed zitten en deed haar pantoffels uit. Vanuit de pub naast haar appartement klonken vrolijke geluiden. Het was zaterdagavond en het was nog lang geen sluitingstijd. Ze sloeg de dekens opzij en kroop eronder. Ze dacht aan de jonge vrouw die ze eerder vandaag bij Jane Thomas naar binnen had zien gaan. Het was een knappe vrouw. Ze leek ergens wel op Jane, maar had een open blik, en was duidelijk niet van hier.

Jane Thomas was protestants, net als zijzelf. Maar daar hield ook elke vergelijking op. Jane koesterde een diepe wrok tegen de katholieken, terwijl Tilly liever zag dat katholieken en protestanten nader tot elkaar kwamen. Ze huurde zelfs een appartement van een katholiek, de eigenaar van de naastgelegen pub die recent de gevel van de pub en het appartement van Tilly in dezelfde kleur had laten verven. En nu hadden onverlaten daar die tekst op gekalkt. THIS HOUSE IS OWNED BY A TAIG.

Er ging een rilling door haar lijf. De sfeer in Belfast was de afgelopen weken steeds grimmiger geworden.

Ze draaide op haar zij om in te slapen, toen ze eerst een overweldigend gerinkel hoorde, en vrijwel meteen verblind werd door een fel licht dat langs de muren omhoogschoot. Ze tastte naar haar krukken maar zag dat de vloerbedekking aan die zijde van het bed

in brand stond. Ze rolde naar de andere zijde van het bed en liet zich op de grond vallen. Met alle kracht die ze nog in haar broze lijf had kroop ze richting de deur, terwijl zich boven haar een zwarte deken van rook vormde. Als ze de deur maar bereiken kon, dan... Vlammen schoten nu aan alle kanten langs het behang omhoog, en de vloerbedekking aan de andere kant van het bed stond inmiddels ook in brand. De weg naar de deur was afgesloten en de hitte werd ondraaglijk. Angstig schreeuwde ze om hulp en probeerde ze bij het vuur weg te kruipen. Maar het vuur was overal. Ze schreeuwde het uit, totdat haar steeds zwakker wordende stem verloren ging in het razende geluid van de vuurzee om haar heen.

De krijgsende vrouwenstem kwam uit de brandende kamer naast de pub. Een grote jongen met rossig haar trapte de deur van de woning in, en Mary rende samen met hem naar binnen. De rook hing al in de hal.

‘Daar, die deur!’ schreeuwde hij tegen Mary. Hij trok zijn t-shirt uit en scheurde het in tweeën.

‘Hier, hou dit voor je gezicht.’

Zelf bedekte hij zijn neus en mond met de andere helft van het shirt, en hij gooide de deur open. Het was alsof hij een jerrycan benzine de ruimte in had gegooit: het vuur zoog alle zuurstof op en explodeerde in hun richting.

Ze deinsden achteruit en zagen toen de vrouw op de grond liggen.

Boven het bulderende geluid van het vuur uit hoorde Mary de jongen schreeuwen: ‘We gaan er samen heel kort in en dan meteen weer eruit. Jij pakt haar linkerarm en ik haar rechter, op drie. Een, twee, drie!’ Ze stormden samen naar binnen en Mary voelde hoe de hitte zich in de onbedekte delen van haar huid vrat.

Precies toen de pijn ondraaglijk werd had ze een arm van de vrouw beet, en sleurde ze haar samen met de jongen uit de vuurzee naar de hal, die inmiddels volledig gevuld was met rook.

Hoestend bereikten ze de voordeur en zakten ze op de drempel in elkaar. Er kwamen andere mensen toegesnel, die hen ondersteunden en wegvoerden van de brandende voorgevel.

‘De vrouw!’ hoorde Mary de jongen roepen. ‘Vergeet de vrouw niet!’

Door alle tumult klonk nu het geluid van een ambulance. Vanuit haar door de rook betraande ogen zag Mary nog net hoe de vrouw op een brancard in de ambulance werd geladen. Haar zwartgeblakerde, verbrande kleding leek op verschillende plekken te zijn versmolten met haar huid, het haar op haar hoofd was helemaal weg geschroeid. Mary wendde haar gezicht af en zag de jongen met wie ze zojuist nog de vrouw had gered in een steegje verdwijnen. Zijn vuurrode haar hing wild over de bleke, met sproeten bezaaide huid van zijn brede blote schouders. Toen zag ze tante Jane staan. Haar blik was eveneens op de jongen gericht. Ze schudde haar hoofd en knielde bij Mary neer.

‘Kind, wat heb je in vredesnaam gedaan?’